

Redacțiunea, Administrațiunea
i Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgu
Inului Nr. 30.
Anunțurile se primesc
numai în scris și se
returnează.
Anunțurile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgu
Inului Nr. 30.
Inserate mai primești în Viena
R. Meissner, Habsburger- & Verlag (Otto
Meissner), H. Schöner, Alois Horn, M.
Dobner, A. Oppelt, J. Dornberger, in
Budapesta: A. V. Goldberger, Rich-
tman Bernat, in Frankfurt: G. L.
Dobner, in Hamburg: A. Steiner.
Prețul inserțiilor: o serie
paroad pe o coloană 6 or. și
60 or. timbra pentru o publi-
care. Publicări mai dese după
tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o
serie 18 or. v. n. sau 80 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU XVI.

Gazeta* este în să-careți
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un an 12 fl., pe șase luni
8 fl., pe trei luni 5 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 26 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se primumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la d. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov
a administrațiunea, piața mare,
Târgu Inului Nr. 30 etagiu
L.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 or.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un eemplar 5 or. v. n.
sau 15 bani. Atât abonamen-
tele cât și inserțiunile autu
a se plăti înainte.

Nr. 215.

Brașov, Mercuri, 29 Septembrie (11 Octombrie)

1893.

Nou abonament

la

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Cu 1 Octombrie 1893 st. v.

Se deschide nou abonament,
la care invităm pe toți amicii și
sprijinitorii foiei noastre.

Prețul abonamentului

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an	12 fl.
pe șase luni	6 fl.
pe trei luni	3 fl.

Pentru România și străinătate:

pe un an	40 franci
pe șase luni	20 „
pe trei luni	10 „

Abonamente la numerele cu data
de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an	2 fl.
pe șase luni	1 fl.

Pentru România și străinătate:

pe un an	8 franci
pe șase luni	4 „

Abonarea se poate face mai ușor
prin mandate postale.

Administrațiunea

„Gazetei Transilvaniei“.

Programul d-lui Hieronymi.

I.

Brașov, 28 Septembrie v.

Astăzi punem sub ochii ceti-
torilor noștri discursul-program
al ministrului de interne Hiero-
nymi. Importanța lui am accentu-
at-o deja și rămâne acum ca să-l
aprețim după adevărata lui valoare.

Pentru ca să ușurăm fiă-căruia
de a cuprinde și a pătrunde spiri-
tul acestui discurs, vom espune
aici mai întâi impresiunea generală,
ce a făcut-o asupra-ne.

Inainte de toate rezultă din vor-
bele d-lui Hieronymi, că d-sa înțe-
lege rezolvarea cestiunii naționali-
tăților cu totul altfel decum o
înțelegem noi și toți amicii liber-
tății poporului. Pre când noi sun-
tem de convingerea, că rezolvarea
acestei cestiuni nu se poate face de-
cât delaturându-se cauzele adevărate
ale nemulțumirii națiunilor nema-
ghiare cu sistemul de guvernare
actual, d-lui Hieronymi nu se gân-
desce decât la anumite remedii
pentru de a suprima și delatura nu-
mai cauzele aparente ale acelei nemulțu-
miri, a căreia existență până la un
punct ore-care nu o negă nici densul.

De aici vine, că d-lui Hiero-
nymi își întemeiază întreg progra-
mul său pe supozițiunea, că „masa
cea mare a poporului român este
blândă și ușor de guvernată“ și că
numai „agitatorii“ sunt, cari o
ațită și îi turbură liniștea sufletescă
prin influințele lor rele.

Pe acesta supozițiune și-au ba-
sat politica lor toate guvernele un-
guresc dela 1867 încoco și a fost
lucru firesc de guvernării ungu-
rești să alăga o asemenea formulă, când
politica ce-au urmărit-o a avut de

țință în totdeauna numai interesul
exclusiv al rasei maghiare. Avându
în vedere numai și numai acesta
țintă, guvernele ungueresc nu s-au
gândit nici-odată serios de a sa-
tisface, fiă cătuși de puțin, postula-
telor îndreptățite ale poporului
nemaghiare de egală îndreptățire
națională. Unde avea să domineze
exclusiv interesul național mag-
hiar e clar și invederat, că nu
mai putea să aibă loc și interesele
naționale ale Românilor, Slovaci-
lor, Sârbilor, Germanilor etc.

Pentru politiciii conducătorii ma-
ghiar poporele nemaghiare au fost
der întotdeauna numai nise simple
„masse de guvernate“ și idealul
lor era numai ca ele să fiă „ușor
de guvernate.“ Aici însă au întem-
pinat și întempină o piedecă în-
semnată în așa numiții „agitatori“,
adecă în clasa inteligentă a națio-
nilor nemaghiare, care, fiind pē-
trunsă de marile exigențe ale vieții
naționale, s'a opus și se opune asu-
pririlor și nedreptăților și re-
clamă drepturile și libertatea națio-
nală a poporului lor.

„Agitatorii“ din cestiune au fost
și sunt prin urmare de fapt și de
drept conducătorii firesci ai popo-
relor, ei au fost și sunt orga-
nizatori de căpeteniă, prin care s'a ma-
nifestat nemulțumirea acestor po-
pore cu sorțea lor.

Nimic mai comod nu pōte fi
der pentru politica exclusivă ma-
ghiară, decât a lovi în acești agi-
tatori, a-i combate cu totă „asprimea
legilor“, și a-i stinge de pe fața
pământului, pentru ca masele cele
mari ale poporului, rămânându-
astfel fără conducere, să pōtă fi cu
atât mai ușor de guvernate, dela
Budapesta.

Esența programului d-lui Hie-
ronymi față cu noi Români este de
a lua un șir de măsuri positive,
pe cari le-a schițat în general în
discursul său, cu singurul scop
de a scote masele poporului nos-
tru din brațele „agitatorilor“ și de
a le mâna în brațele guvernului un-
guresc.

Nou în acest program este
numai aceea, că de două-deci și șese
de ani, de când ne aflăm sub stă-
pânirea ungueresc, este primul casu,
ca un ministru de interne să vină
și să propună luarea unor măsuri
positive pentru o îngrijire ore-care
a intereselor materiale ale poporului
român.

D-lui Hieronymi trăiesce în acea
credință deșertă, că va putē mul-
țumi și ferici poporul român,
aruncându-i ca de milă câteva os-
ciore de rosu, dându tinerilor ro-
mâni absolvenți ai universităților
din Pesta și Clușiu câte un postu-
lețu, ără preoților și dascălilor
români lipsiți câte un mic aju-
tor și numind câți-va solgăbirii,
or chiar vice-spani de naționalitate
română, după ce va introduce ad-
ministrațiunea de stat în ținuturile lo-
cuite de Români.

Și de ar fi numai atâta. Der
d-lui Hieronymi nu vrea să dea ni-

mic fără de răsplată. Elu, cere, în
schimbul acelor avantaje fōrte
problematic materiale, ca Români
— din sinul masei să ntelege —
nu numai să se lapede de conducē-
torii lor firesci naționali ca de sa-
tana, der să-și vëndă și consciința
lor națională, să-și renege simțul
lor românesc și să se facă apo-
stoli marilor niusiune de asimilare
și de contopire ale „națiunii ma-
ghiare unitare și nedespărțite“.

Iuliu Horvath și „Gazeta Transilvaniei“.

Vrându să combată aserțiunea ministrului-
președinte Wekerle, că toate foile române
ar fi interpretate răspunsurile prea înalte
așa, ca și când ar fi fost favorabile Ro-
mânilor, deputatul Iuliu Horvath a citat
în ședința dietei dela 7 Octombrie „Gazeta
Transilvaniei“, care n'a fost mulțamită cu
răspunsurile Majestății Sale. Cu această oca-
siune d-lui Horvath, venindu-i pōte așa mai
bine la scoțelă, a susținut, că „Gazeta
Transilvaniei“, ar fi „organul oficial al
celor ce voiesc împăciuirea (hivatalos
organuma az ugynevezett békülékenyeknek),
în a căroră tabără se află și episcopul
Pavelu“.

Ar fi de prisos, oredem, a mai ac-
centua aici, cât de nebasată este afirmarea
de mai sus a d-lui Horvath, pentru că
acesta rezultă chiar din vorbele sale. Decă
„Gazeta Transilvaniei“ n'a fost mulțamită
cu răspunsurile preinalte, urmază logic,
că n'a putut consimți nici cu acea împă-
ciuire dintre naționalități, de care a fost
vorba în acele răspunsuri. Adevărul este,
că am susținut, că guvernul însuși este,
care calcă legile; de aici însă nu urmază
nici de cum, că noi am crede posibilă o
impăciuire cu Ungurii pe basa legilor
esistente. O partidă a împăcării între Ro-
mâni nici nu există, și nici n'ar putē exista
în împrejurările de față. La 1884 s'a fă-
cut încercarea de a forma o asemenea
partidă, a „Viitorului“, der n'a reușit, și
toamă „Gazeta Transilvaniei“ a fost aceea,
care i-a cântat vecinica pomenire. D-lui
Horvath s'a laudat, că cetesce diarele ro-
mâne. Ei bine, atunci trebuie să șcie, că
„Gazeta Transilvaniei“ întotdeauna a stă-
ruit și a luptat în primul rând pentru
o strinsă și sinceră solidaritate în sinul
partidei naționale române, trebuie să șcie,
că este un organ național cu desăvēr-
șire independentă.

Era asadēr de ajuns, decă d-lui Ho-
rvath cita corect și exact, ceea ce s'a
dus în „Gazeta Transilvaniei“ despre rē-
punsurile dela Boroș-Sebiș, și nu mai era
nevoia să slăbescă argumentarea sa prin
afirmări false și nebasate.

Discursul ministrului Hieronymi.

Am dus, că discursul, ce l'a
ținut ministrul Hieronymi, în
ședința dela 6 Octombrie a dietei,
este un discurs-program, în care
s'anunță măsuri positive ale guver-
nului față cu naționalitățile, și în
deoseb față cu Români. Partea pri-
vitore la această enunțatiune a mi-
nistrului de interne, o reproducem
separat. Eată cum și-a schițat d-lui
Hieronymi programul său în ces-
tiunea naționalităților:

Politica de naționalitate a guvernului
e fōrte simplă, fōrte olară (Strigări în
stânga extremă: Am vrē să-o vedem!)
Scopul ei final este, ca fiă-care cetățēn
al patriei să fiă un fiu credincios al
acesteia, ca fiă-care cetățēn al patriei,
fără deosebire de naționalitate, să conluce
cu noi pentru întărirea și înflorirea națio-
ei. La această țintă trebuie să tindem, deși
o parte a inteligenții naționalității române
stă pe basa programului politic dela 1881,
a căruia punct cardinal este, ca Transil-
vania, să aibă o autonomiă separată, ca ad-
ministrațiunea aolo să fiă organizată după
teritorii de limbă deosebite, deși ei pre-
tind votul universal etc. etc. Noi sun-
tem hotărîți de-a lovi cu totă asprimea
legei în acțiunea, care lucră pentru reali-
zarea acestui scop, în ori ce mod s'ar
arăta ea. (Aprobări vive generale). Noi nu
ne putem întelni cu aceia, cari stau pe
basa acestui program politic, pentru-că
noi stăm pe o basă cu totul alta. (Vii
aplause.)

Un al doilea trist simptom al
nisuințelor de naționalitate române este,
că deși nu în public, fiind-că acesta ar fi
impreatat cu pericol pentru respectivii,
totuși se află astfel de visători, cari din
poporațiunea română a Ungariei și a al-
tor state streine ar voi să formeze un
stat național român. Există puțin. (Voce
în stânga extremă: Mai multe milioane!)
Noi ounoscem acele fire, cari se țes de
România în Ungaria, și pentru-că le o-
noscem, le-am tăiat și le vom tăia.
(Aprobări vii și generale.) Acestor vi-
sători politici le spunem, că națiunea po-
sede destulă rezoluțiune și destulă pu-
tere, spre a apera și cu ultima ei pică-
tră de sânge ceea ce stă în cartea legi-
lor noastre, că națiunea este unitară și ne-
despărțită. (Aprobări viue generale). Față
cu aceste nisuițe, ori-ce slăbioiune ar fi
un păcat, și eu nu voiu căde în acest
păcat (Vii aplause.)

Marea masă a poporului român este
inteligentă, diligentă, blândă și ușor de
guvernată. Mulțamită lui Dumnezeu, influ-
ința agitatorilor asupra simbului popo-
rului român este până acuma mică, și este
datoria noastră de a-l feri pe popor, ca
influența agitatorilor să priudă rădăcină în
mijlocul lui.

În această dezbaterē s'a dīs repetit,
că națiunea maghiară a creat acest stat
și-l susține. De aceea nu trebuie să ne
mulțumim de a ne plānge, că Români au
o societate deosebită, o cultură deosebită
și o vieță economică deosebită; nu trebuie
să ne mulțumim cu simpla constatare a
acestor aparițiuni, este datoria noastră a
căuta remediile și a-le afla. (Aprobări ge-
nerale. O voce în stânga: de când le cău-
tați deja?) Și la această vō voiu răspunde!
Aceste remedii nu le vom afla și nu le
vom întrebuința, decă tot-deuna vom
voi să lecuim numai simptomele, decă nu
vom merge înderēt până la isvorul re-
lelor (Aprobări vii generale) și nu vom
scruta după acele cauze, cari sunt mo-
torul întregi mișcări. (Aprobări vii ge-
nerale.)

Geza Polonyi: Instrucțiune de stat!

Ministru Carol Hieronymi: Una din
aceste cauze, — nu dicit, că este singură—
este, că în România învecinată trăiesc mii
de omei, cari s'au născut în Ungaria, au
studiat aici adeseori în mare lipsă și apoi

s'au dus în România, spre a-și căuta acolo pâinea. Această esilare de bună voie, numai în cazurile cele mai rare este liberă aleasă, și în cele mai multe cazuri ea se face, pentru-că respectivii nu pot să-și asigure aici în țară existența lor (Reprobare în stânga extremă). Dacă nu vom analiza aceste aparițiuni cu toată obiectivitatea, fără de nici o patimă, nu vom afla nici-odată remediile (Aprobări). Numai la universitatea din Clușiu au absolvat în anii din urmă facultatea filosofică, 185 tineri români de aceia, cari s'au dus ca profesori la școlile medii în România, pentru că aici în țară n'au putut căpăta nici un post. Nici de acum nu voiu să împiedecă libera migrațiune, dăr voiu să indic, că pôte nu este corect, că cferim privilegii, ca să se desvölte o inteligență, căreia apoi nu putem să-i oferim existență, pâine. (Mișcare în stânga extremă.)

Și societatea are un rol mare și o mare problemă și e foarte de dorită, ca societatea maghiară, care, atât prin cultura ei, cât și prin puterea și avuția ei, întrece cu multă ori-oc altă societate în țară — și această o spun cu privire la aceea, că d-lu deputat Barthă s'a provocat direct la societatea română — e foarte de dorit, că societatea maghiară să-și eseroieze influința ei contopitoare (Aprobări generale) și adevă în măsură mai mare, ca până acuma, de ôre-oc aceste rele pot fi îndreptate numai prin factori reali (Adevărat! Așa este!) Afară de aceea mai avem de împlinit încă o mare problemă, ca să îngrijim de interesele mării mulțimi române, care, cum am dîșu mai înainte, este foarte iubitoare de pace și ușor de guvernată, și să cultivăm cu dragoste afacerile ei. Căci credeți-mi, dacă acest popor va fi fericit și mulțumit, agitatorii nu vor mai afla teren în el. (Așa este! Adevărat este!)

În această privință, cum a indicat er d-lu ministru-președinte, avem datoria, a griji în prima linie de aceea, ca starea materială a preoților române să nu fie așa de miserabilă, de ôre-oc această stare e cauza, că preoții sunt accesibili pentru ori-oc agitațiune și pentru toate influințele rele. Mai departe suntem dator de-a îngriji pentru îmbunătățirea sorței învățătorilor și de-a nisui, ca preoții să fie orocu în spirit patriotic (Aprobări vii generale) și ca acești preoți și dascăli să devină apostoli ai ideii de stat, ără nu din contră, să lucreze la stricăciunea ei.

Am lăsat la urmă acelu mare factor, după care trebuie să nisuiim de a îmbunătăți administrația, în ținuturile locuite de naționalități. Administrația maghiară nu oare răspunde în multe locuri cerințelor, și deși este de lipsă pretutindeni de a o îmbunătăți, în ținuturile naționalităților această este o necesitate imperativă, căci deputatul Horanszky are dreptate, când dîce, că în ținuturile maghiare reutatea administrației se impută guvernului, pe când în ținuturile naționalităților ea se aruncă în spinarea statului (Așa este!) Trebuie dăr să îmbunătățim administrația, căci nimic nu mână poporul așa de ușor în brațele agitatorilor, ca aceea când ei nu întempină la autorități o grabnică și drăptă leuire a jalbelor lor. (Așa este! Adevărat.)

Voiesc să mai reflectez numai una d-lu deputat Horansky a dîșu, că ministrul-președinte a amintit și dispozițiile privitoare la siguranța publică, ca o modalitate pentru rezolvarea cestiunii naționalităților. Eu cred, că este o rătăcire. Pe cât sciu eu, d-lu ministru-președinte n'a contactat nici-odată la aceea, că îmbunătățirea administrației în sine ar fi cu influință pentru rezolvarea cestiunii naționalităților; dăr nu se pôte nega, că deplina păzire a siguranței publice formeză cea dintău condițiune prealabilă a cestiunii naționalităților (Aprobări generale). Nu cred, că v'am dat o panaceă cu cele ce le-am espus; nu cred nici aceea, că rezultatul îl vom pute dobâdi de tot cu aceste mijloce, în câteva săptămâni, luni sau ani. Sunt de părere, că nu numai acest guvern, ci și guvernele ce-i vor urma, fără deosebire

de nuanță politică și de partidă, trebuie să urmărescă un program anumit. Acelora însă, cari privesc descurajati la soluțiunea cestiunii, le dîc, să aibă în vedere, că până la 1848 nu s'a făcut nimic în această privință. Epoca ce a urmat n'a avut nici-decum tendența de a împăca naționalitățile nemaghiare cu Maghiarimea, și de-a deștepta simpatii între acestea.

Dela 1867 ne-am încredut în aceea, că societatea, instituțiunile liberale sunt destul de tari, spre a lega naționalitățile de noi. Dacă dorim o îndreptare, cel dintău pas spre ea este, ca să marturisim, că ne-am înșelat. (Așa este!) Soluțiunea cestiunii naționalităților recere afară de aceea măsuri pozitive, pe cari mi-am luat voia de a le schița. Dacă vom urmări această țintă consecuent și cu perseverență, sunt conșoi de aceea, că națiunea și regele ei încoronat vor simți împreună, sunt convinși, că vom rezolva și această gravă cestiune (Aprobări generale). Rog pe onor. cameră să nu primescă nici proiectul de rezoluțiune, nici adresa (Viu aprobări și aplause în drăpta. Mai mulți deputați gratulăz vorbitorului).

Cestiunea naționalităților în dieta ungară.

Sedința dela 5 Octomvre a. c.

(Continuare.)

Ministru-președinte Wekerle: Onorată cameră!... Voiu să iau cuvântul de acuma, ca să constat, că iau deplina răspundere entru răspunsurile Regelui dela Boros-Sebiș și Güns — și vă rog să lăsați persoana Majestății Sale afară din dezbateri, și să trageți la răspundere guvernul (Mișcarea în stânga), căci în adevăr eu am vădută mai înainte răspunsurile regesoi, aceste s'au dat cu consătmăntul și invoirea mea (Sgomot în stânga). Eu însă pot lua răspundere numai pentru aceea ce se cuprinde în aceste răspunsuri regesoi, nu și pentru aceea ce unii oantă interpretă în ele cu totdeinsul (Aprobări în drăpta. Mișcare în stânga), căci pentru această au să răspundă aceia, cari dau răspunsurilor regesoi o altă însemnătate, decât o are sensul cuvintelor lor (Mișcare în stânga. Au dîți! Au dîți! în drăpta).

Mă ocup mai întâu cu răspunsurile dela Boros-Sebiș și cu acușele aduse în privința această (S'au dîm! S'au dîm!) Esaminez aceea, că ore politica de naționalitate a guvernului corectă este: atât în ce privește principiile fundamentale, cât și direcția, cât și mijlocele, și în privința această este între noi deosebire?

Eu, în înțelegere cu colegii mei din ministeriu, n'am atins politica de naționalitate a guvernului atunci, când am espus programul guvernului; dăr m'am întors la ea în vorbirea mea de anul nou, care formeză, dăr, un program alt guvernului, ce cade sub critica publică, chiar și dacă nu s'a dat înainte unui for, unde s'au obișnuit a se desfășura programele guvernelor, în înțeles mai strîns. (Mișcare în stânga). Eu am dîșu atunci despre cestiunea de naționalitate următoarele (S'au dîm! S'au dîm!):

„N'am făcută amintire despre cestiunea de naționalitate, în programul nostru, fiindcă tratarea acestei cestiuni limpedite, trebuie să fie cestiune comună a tuturor partidelor și a fie-cărui bărbat politic maghiar (Așa! Așa e!) Eu nu neg, că pe acest teren ne întâlnim, în timpurile din urmă, cu ast-fel de simptome singuratic, cari nu se pot trata cu inefectivitate, dăr ar fi o greșală tocmai așa de mare a-le atribui pră multă însemnătate, pe cum ar fi o greșală a-le ignora (Adevărat! Așa e).

„Numai cât simptomele aceste singuratic nici pe departe nu sunt consecențe de aceea, ca și când guvernul ar conduce aceste cestiuni cu mână comună ori slabă, ci dăr tocmai dimpotrivă, ele sunt resfrângerile neîndreptății ale întării ideii de stat maghiar. (Așa este!) Nu este în lume stat, în care limba și cultura naționalităților, egala îndreptățire a cetățenului de ori-oc limbă, să fie atât

de garantate, ca la noi (Adevărat! Așa este!) Noi nu vrem să scărăm această garanție, dăr deși tratăm aceste cestiuni cu atăta cruțare și îngrijire, totuși noi nu putem să ne reținem într-o privință: adevă în apărarea, întărirea potență și asigararea națiunii politice, a statului și a caracterului maghiar al vieții publice. (Vii și lungi aprobări). Pentru ajungerea acestui scop vom aplica cu deplină rigore toate mijlocele, ce ne stau la dispoziția, față cu acele tendințe neîndreptățite, ce i-se opun (Vii aprobări); și întru cât ar trebui să ne așteptăm la degenerări, noi nu ne vom reține dela folosirea mijlocelor legale excepționale. (Vii și lungi aprobări).

Ni-am pus dăr pe acea basă, care singură este legală și pôte fi posibilă: că aici adevă, se află o națiune politică unitară, indisolubilă, și în cercul acestei națiuni politice, nu recunoșcem nici o altă dismembrare politică pe sēma naționalităților. (Vii aprobări, așa este! în drăpta. Mare sgomot și nelinise în stânga și stânga extremă. O voce în stânga extremă: Regretă-lul! căci deja este dismembrare politică) Dismembrare politică, mulțumită lui Dumneșu, nu este încă, și nici nu va fi. Pot să fie dorințe, dăr dismembrare politică nu este. (Vii aprobări. Așa este! în drăpta. Mare mișcare și nelinise în stânga și stânga extremă) Noi nu recunoșcem, decât o națiune ungară politică, instituțiunile legale, și cine vră să-și valideze ori ce fel de tendință, acela vină aici; fiindcă noi altă foră nu recunoșcem nici pentru împăciuire, nici pentru tratări (Vii aprobări! Așa este! Așa este! în drăpta. Mare mișcare în stânga și stânga extremă).

Este așa dăr, întrebarea, că întru cât noi am ținut aceste principii fundamentale și această direcția? Făcut'am noi ceva, ori ne puteți acușă cu neglijare, că adevă n'am făcută nimic? (Așa este! în drăpta. Mare mișcare în stânga și stânga extremă. O voce: Trebuie s'o faceți în Boros-Sebiș) Mă rog, binevoiri a mă asculta cu linise, căci prin intreruperi nu se pot lămuri ast-fel de cestiuni (S'au dîm! S'au dîm!) Da, noi am acceptat consecențele acelu punct de vedere, că vom aplica deplina rigore a legii față cu aceia, cari vor urmări ori-oc tendință antilegală, și ast-fel de curente, cum le-a descris d-lu deputat Nic. Barthă. Și eu mă provoc la cele de ce luni de când stăm noi aici, dacă în totă decursul erei vieții noastre constituționale ni-am întâlnit ôre cu atătea și atât de eclatante cazuri de pedepsire legală, ca tocmai în acestă scurtă timp? (Așa este! în drăpta. Mare mișcare și strigate în stânga și stânga extremă: Unde? Când?) Da, on. dietă, atunci când vom aplica deplina rigore a legii față de aceia, cari se pun în serviciul ori cărei tendințe ilegale, antinaționale și anticonstituționale.

Ioan Hock: Atunci nu va mai fi națiune maghiară!

Ministru Wekerle: Atunci află și eu de lipsă a accentua ideia, căreia i-a dat expresiune d-lu Apponyi, că noi tractăm cu rigore pe agitatori, de nu tractăm riguros cu aceia, cari sunt espusi acelor agitațiuni, însă nu sunt părtași la ele, adevă cu poporele de altă naționalitate. Noi măsurăm o'ân fel de măsură tuturor, și trebuie să constat la locul acesta, că totă acușă, ce se aduce contra noastră pôte fi drăptă, una însă este neadeverată: aceea, că în era mai nouă a Ungariei s'a făcută deosebire între cetățeni, fiă în administrația, fiă în justiția, din cauza naționalității lor (Vii aprobări în drăpta. Mișcare și strigate în stânga extremă: Cine dîce această? Despre asta n'a vorbită nime). Nu pōnă această pe răvașul dietei, fiindcă o scie la noi fiă-care; dăr iertați-mi, ca atunci când vorbesc despre o ast-fel de cestiune (Sgomot în stânga extremă. S'au dîm! S'au dîm! în drăpta) se constat situația politică și din afară. (Vii aprobări în drăpta).

Gabriel Károlyi: Trebuie puși la ordine popii; până atunci nu se pôte vorbi despre așa ceva (Sgomot).

Ministru-președinte Wekerle: După caracterisarea direcțiunii generale, ce avem de a observa în politica față cu naționali-

tățile, să vedem acum, cari sunt mijlocele, cel puțin mijlocele principale, apte spre realizarea acestei politici spre validarea consistenței noastre de stat și naționale. (S'au dîm!)

Firesce, nici nu mă pot dimiti prea tare în detalii, căci dacă noi întâmpinăm atari simptome, după cum le-a schițat d-lu deputat Barthă, și a căror existență într'un anumit grad, eu nici-odată nu am negat-o, atunci — ce se ține de aplicarea mijlocelor — a sosită timpulă atențiunii continue, timpulă muncii de toate zilele, așa că eu aș trebui să înșir aici o seriă întregă de mijloce, ce ar fi de a se aplica și de dî. (Aprobări în drăpta).

Un mijloc foarte important pentru rezolvarea politice de naționalitate, este la noi acela, ca să supraveghim strict pe factorii aceia, cari în privința această au o influință nemijlocită, fiă aceia bărbați de a bisericii și școlii, fiă de a administrațiunii. Ce se ține de acești din urmă, cu ocaziunea reformei administrative vom proiecta organe de stat, cari să pōtă aduce acolo cu siguranță la valoare interesele statului ungar. (Vii aprobări în drăpta. Mișcare în stânga extremă).

Nu în principii suătoare, ci în instituțiunile acestea zace garanția unei politici corecte de naționalitate (Vii aprobări în drăpta). Dăr afară de instituțiunile acestea, mai sunt altele, pe cari noi trebuie să le înființăm spre scopul acesta. (S'au dîm!) Astădî, când vedem, că în unele părți ale țării agitarea este așa de mare, încât nici o putem gândi la o liniștire — și anume nu pôte fi vorba de o liniștire reciprocă — trebuie să oferim siguranța, pe baza căreia fiăcare să pōtă conta la o liniștire. Căci ori din care parte s'ar ivi cestiuni de aceste, acelea nu pe stradă, oi aici în stăutul legislativei trebuie rezolvate (Vii aprobări în drăpta). Tocmai de aceea se proiecteză înmulțirea și dislocarea corespondențelor a organelor de siguranță publică, care în parte s'a și executată deja. (Vii aprobări în drăpta).

Mai avem însă, On. Cameră, și o altă problemă. Dacă vedem, că noi avem de a face nu numai cu agitațiuni singuratic dușmănoșe statului, ci cu o resvrătire sistematică prin pressă, care aici acasă figurează numai cu agitațiune, ăr în străinătate, ca o calumniare îndreptată în contra Ungariei întregi și în contra națiunii maghiare, atunci noi trebuie să ne facem datorința și pe calea pressei, cu să dăm ocaziune poporațiunii nemaghiare. aici acasă, ca să fie corectă informată, ăr ca străinătate să fie orientată, care este adevărul și ca acușățiunile ridicate în contra noastră, să fie rectificat (Aprobări). În privința această am și luat măsurile necesare (Aprobări în drăpta).

În fine în vorbirea mea dela anul nou am declarat, că dacă mijlocele, ce ne stau la dispoziția n'ar fi de ajuns, vom fi necesități a propune mijloce legale extra-ordinare.

Nu vrău d'astădată a discuta, ce înțelegem noi sub măsuri legale extraordinare, dăr ce se ține de un mijloc, care astădî nu ne scă la dispoziția, d-lu ministru de interne, cu ocaziunea proiectului, despre adunările populare, va da expresiune la două momente foarte importante în politica de naționalitate, și va cere imputernicirea pentru dispozițiunile necesare. E vorba aci mai ales despre ideia, că adunările populare, cari din punct de vedere constituțional nu se pot opri și cari așdăr ca o garanția a constituționalismului sunt de a se păstra, să nu pōtă ave, nici într-o împrejurare, o organizațiune reprezentativă, seu permanentă, ci să fie adunări populare, la cari ori cine să pōtă lua parte. Be-lele atinse și de d-lu Barthă se vor delătura în mare parte prin această. Dăr, On. Cameră, prin aceea, că facă amintire aci despre măsurile principale ale politicei noastre, ce avem să le luăm în timpulă caldă mai apropiată, nu voiesc să eshaurieză tema, noi vom numai, ca față cu acușățiunea îndolentei, să aducem dovadă, că noi și pe terenul acesta, cu ochi veghiători ne împlinim datorința.

Permiteți acuma, ca să revin asupra răspunsurilor din Boros-Șebiş. (S'au-dim!) Cine s'a așteptat, ca noi față cu iritațiunea, ce domnesce la naționalități și în deosebi la Români, vom avea o armă puternică numai în răspunsurile domnitorului, acela firesc s'a amăgit, căci răspunsul domnitorului, se n'înțelege, nu s'a putut estinde nici asupra unei programe naționale, nici asupra mijloacelor aceleia. Dacă însă D. Vóstré voiți să interpretați din răspuns acelea, ce a interpretat stătu d-lu Bartha în vorbirea sa, cât și d-lu Apponyi în proiectul său de rezoluțiune, că noi am fi degradat acolo națiunea maghiară la naționalitate, și am fi dat expresiune federalismului de naționalități; atunci pot să asigurăm, că D. vóstré veniți în contradicțiune directă cu cuprinsul răspunsului dat, și acesta o voi și demonstra în drépta. (Sgomot în stânga. S'au-dim!) Eu mă voi provoca pe scurt la răspunsurile regesci, date în anii de mai înainte în astfel de cestiuni naționaliste. (Strigăte în stânga extremă: Aici Tisza e de vin!)

Aici nu e vorba numai de Tisza, ci și de On. d. n. deputați, căci dacă răspunsurile acelea ar fi cuprins atâtu de mari gravamine, cum afirmați astăzi, atunci v'ar fi pînă de datorință a lua cuvântul. (Sgomot în stânga). Etă ce s'a răspuns în Deva la 15 Sept. 1887 preoțimei greco-catolice (Cetesc): „Mi va servi totdeauna spre bucurie, dacă voi auzi, că scopul principal al activității D. vóstré, va fi îndreptat într'acolo, ca pe lângă desvoltarea vieții religioase la credincioșii incredințați D. vóstré, veți cultiva cu zel fidelitate față de tron, alipirea credincioasă către patrie și legile ei, și înțelegerea frățească între toate confesiunile și naționalitățile“.

Ce s'a spus atunci Aradanilor și Hemedorenilor? (Cetesc) „Espreșiunea alipirii credincioase a d. vóstré mă asigură, că cetățenii din toate naționalitățile ai acestui comitat, rivalizează unii cu alții în asigurarea credinței, dăr totu așa mi place a crede, că totu populațiunea, fără diferență de naționalitate, va rivaliza și în cultivarea înțelegerei frățești și în iubirea și alipirea credincioasă față de patrie.“ Și în vorbirea adresată clerului catolic în Arad, la 1887, se conține pasajul, că acela să ferescă credincioșii de „frecări naționale și confesiionale“. Totu atunci li-s'a dîșu Carașenilor: „Sunt convinși despre sinceritatea intențiilor D. vóstré, și de aceea primesc cu bucurie bunele dorințe, ce isvorăsc din ele; cu bucurie am auzit însă mai ales asigurarea, că acele dorințe vin de pe buzule naționalităților, care trădesc în înțelegere frățească la oală“.

On. Camera! Mă rog așadar, să nu prezentați lucrurile, ca și cum aici ar eși la ivire o tendință mai nouă, ca și cum aici s'ar accentua, în privința naționalităților, idea confederațiunii. Cuvintele aceste regesci răsună de ani... Nici n'am aflat în viața noastră constituțională alte asemenea răspunsuri, căci dela început nu s'au dădeau astfel de răspunsuri, și de câte ori era vorba de cestiunea aceasta, totdeauna se vorbea de naționalități. Din contră, era adeo-oră vorbă de constituțiune și de legile țării, dăr așa de precis, ca și în răspunsurile regesci de acuma, nici odată; o admirațiune atâtu de expresă, cu privire la înconjurarea agitatorilor, nu s'a pronunțat niciodată.

Domii deputați prezintă lucrul acesta, ca și când acolo ar fi vorba numai de naționalitate, cu toate că alte pasaje ale răspunsurilor regesci vorbeau despre consiliința țării și despre respectarea legilor, accentuându-se că acestea trebuie păzite preintinderea, dăr mai vortos în acele așuturi, trebuie cultivate. Căci—asa sună răspunsul dat greco-orientalilor: „Cu toate că limba D. vóstré nu e aceeași — aici este așa-dăr provocarea la limba de stat — „fiindcă naționalitate are de a susține înțelegerea pacnică cu celelalte naționalități și de a respecta într'o formă legile și constituțiunea țării; numai așa ve puteți ajunge

asigurarea adevăratelor interese ale d. vóstré“. Când așadar noi răspundem, că preoțimea ținutului acela are problema de-a cultiva respectarea legilor și a constituției, și că ei numai în sfera acesta și pot realiza propriile lor interese, atunci contradicțiune cuprinsului adevărat al acestor răspunsuri, dacă se susține, că aici n'a fost vorba despre națiunea ungară, despre statul ungar.

Terminându astfel, ceea ce am avut să dîșu despre naționalități, vreau să mai fac o observațiune, că adevărat eu regretă foarte, că s'a provocat aici desbatere asupra naționalităților. (Mișcare în stânga și stânga extremă). Să fiți convinși, că acesta nu va fi în avantajul, ci numai în dezavantajul acelei politici, pe care d. vóstré voiți a o realiza. (Aprobări în drépta. Sgomot în stânga și stânga extremă). Intr'unu timp, când nu numai aceia, cătră cari s'au adresat cuvintele regesci, dăr și cercurile a-acelea agitatorice, cari se ocupă în special cu cestiunea română, au fost consternate de acelea cuvinte (Sgomot și contradicțiune în stânga și stânga extremă), după-acelești totu pressa așa a înțeles-o, și mai târziu numai s'a ivit, că agitatorii naționalităților înșiși au întrebunțat apucătura — ca să micșoreze influința răspunsurilor — de a le interpreta astfel, ca și cum acelea n'ar fi fost contra, ci pentru ei... (Sgomot mare în stânga și stânga extremă).

Iuliu Horváth: Tote foile române au scris în acestu sens.

Ministrul-președinte Wekerle: Tote foile române au întrebunțat apucătura aceasta, prezentându astfel lucrul, ér on. d. n. deputați s'au lăsat a fi seduși de foile române, și au întreprins înșiși devalvarea răspunsurilor regesci. (Vii aplause în drépta. Sgomot în stânga și în stânga extremă). Dăr eu n'am numai obiecțiunea aceasta. Dacă D. vóstré sunteți de această convingere, atunci trebuie să alegeți o altă ocaziune, pentru-ace se o aduceți la expresiune, trebuia să alegeți unu altu mod de rezolvare și se nu prezentați națiunea maghiară astfel în cestiunea aceasta penibilă, ca și când politica maghiară, până acuma unitară, s'ar fi descompus. (Aprobări în drépta). Și cu toate-ace D. vóstré mi ați aruncat astfel de acușări, constatez, că ea nu s'a descompus, căci eu cred, că aici atâtu în direcțiune cât și în principiile fundamentale, nu sunt diferențe. (Adevărat! Așa este! în drépta. Sgomot în stânga și stânga extremă).

Ioan Hock: Stefan Tisza la Oradea mare, etă diferența!

SCRIRILE ȚILEI.

— 28 Septemvre.

O jalbă monstră. În timpul petrecerii monarhului în Güns s'a prezentat — scrie „M. Allam“, — în cancelaria de cabinetu o petițiune prevădu cu 12,000 de iscăliuri, în care se cere respingerea proiectelor de lege bisericose.

— x —

Societatea de lectură „Andrei Șaguna“ a teologilor și pedagogilor români gr. or. de Sibiu s'a constituit pentru anul școlar curent în modul următor: Președinte Dr. Petru Spanu; vice-președinte al societății și președinte al comitetului: Ioan Moța, clericu a. III; arhivar și notar al corespondențelor: Nicolau Onețu clericu a. III; Redactor al foii „Musa“: Aron Romanu clericu a. III; controlor: Teodor Orlea clericu a. III; notar al ședințelor: Avramu Șerbu clericu a. II; bibliotecar: Vasile Stanu clericu a. I; vice-bibliotecar: Avram Dobleșu pedagogu a. I; casar: Romul Gomboșu clericu an I; — membri în comisia literară: Mihail Candrea (tot-odată notar al comitetului) și Laurențiu Ciorbea clericu a. III, Ilie Popu, Elampiu Negrea, Nicolau Palade și Lazaru Beru clericu an I, Iuliu Crisanu ped. an. III, și Ioan Fota ped. an. II.

— x —

Șoie falsă. Șeptemăna trecută a apărut în mai multe foi din Bucuresci o șoie

sensațională despre sinuciderea unui ténér român din Transilvania. S'a dîșu, că acestu ténér ar fi studentul universitar Aureliu Popu din Brașov și s'au adus chiar amănunte despre tatăl lui decedat fostul conector al gimnasiului român de aici N. Popu, etc. În realitate însă ténérul A. Popu se afia sănătos aici în mijlocul familiei sale, și se pregătea toamai să plece la Viena ca să studieze tehnica. Nu puțin se va fi mirat dăr, când va fi cetit în Viena, ce s'a scris despre el. Este foarte regretabil, că se lăseser asemenea faime cu atăta ușurință, fără ca să se ia mai înainte informațiunile exacte asupra casului și a persoanei.

— x —

Noul împărat al Braziliei. Diarul parizian „Le Temps“ aduce șoirea, că principele Augustu de Sachsen Coburg, s'a imbarcat spre Brasilia, chemat fiind de admiralul și proclamat de împărat al Braziliei. Principele Augustu e fratele principelui Ferdinandu, suveranul Bulgariei, și ginere al lui Don-Pedro, fostul împărat al Braziliei.

— x —

Cununia. Domnișora Elvira N. Popu, fica răposatului conector al gimnasiului român de aici, Dr. N. Popu, se va căsători cu d-lu George Navrea jun. din Brașov. Cununia se va celebra Duminică în 3 (15) Octomvre a. c. în biserica Sf. Nicolae din Brașov la 4 ore p. m. — Felicitările noastre cele mai căldurose și sincere!

— x —

Cicloul din Louisiana. În timpul gróznicului cicloul din Louisiana au fost răsturnate mai multe bărci d'alungul țărmului. Intre acestea și barca austriacă „Annie“. Căpitanul și șese mărinar s'au înecat. Satele și plantațiunile au fost distruse pretutindeni. Suma persoanelor dispărute se urcă la 1200, ér paguba la cincimilione dolari (10 milioane franci).

Concertu Breunerberg. Mercuri în 18 Octomvre virtuosa în violină, d-șora Irena de Brennerberg, va da unu concert în sala hotelului Nr. I. Dorim și sperăm, că acestu alu doilea concertu să fiă toamai așa de ceretat, ca și cel dintăiu. Bilete se apătă în librăria Zeidner I Cerle 2 fl. II. Cerle 1 fl. 50 or.

Situația în Ungaria.

Foia germană „Kölnische Ztg“ dela 3 Oct., publică o corespondență telegrafică din Viena, în care se dîșu următoarele:

Deja monarhul și-a dat, în principiu, învoirea la căsătoria civilă, cându a declarat, că se pôte lucra unu astfel de proiectu. Planul deja așternut, l'a datu regele diferiților bărbați de specialitate și încredere, ér până ađi încă n'au sosit părerile acestora, așa, că aprobarea prealabilă se pôte aștepta încă câteva șeptemăni. Întrégă procedura guvernului nu e preplăcută regelui, fiindcă nu s'au adus condițiile prealabile administrative pentru căsătoria civilă, așa că și după votarea legii, esecutarea ei pôte da de piedeci.

În fine Wekerle s'a angajat față cu căsătoria civilă și regele a primit principiile ei fundamentale și nu va refusa nici aprobarea prealabilă, ne luându în considerare unele modificări. De altfel în Viena până acum nu se șoie, decât Coróna doresce în general schimbări în proiectu. Indată ce guvernul ungurescu va așterne dietei proiectul spre desbatere, guvernul e răspunabil pentru el, ér nu Coróna. Dacă proiectul eade, atunci logica constituțională, pretinde retragerea ministeriului. În Viena însă nu se crede, că ar pôte fi vorba acum de crîșă. Prima parte a esposeului financiar al lui Wekerle a făcut aici impresia foarte bună, și numai puțin efect a avut acea parte din esposeu, care se referesce la regularea valutei.

Totu greutatea cu proiectul zace în camera magnaților, care se pörtă în mod repulsiv față cu această cestiune și este în

trebare, decât Coróna va face presiune asupra camerei magnaților. De altă parte presiunea de jos în sus se pôte dovedi mai tare, de cum gândesc clericali. Dacă majoritatea țării cere cu insistență căsătoria civilă, atunci opoziția camerei magnaților se pare foarte problematică. Mulți dintre magnații unguri nu vorț risca a se pune în opoziție continuă cu vocea poporului, căci și așa o parte a magnaților catolici șoie, că gentry nu-i țin pe ei esolusiv cu sentimente maghiare.

Din toate acestea urmază, că cauza căsătoriei civile în Ungaria, nu este lipsită de șperanță învingerii, dăr până la esecutarea ei practică se pôte întâmpla multe incidente și pôte trece multu timp. Ar fi bine, dăr, decât s'ar folosi intervalul acesta de timp, ca dreptu condiții prealabile pentru căsătoria civilă, să se aducă reforme administrative regulate.

Osanale lui Hieronymi.

E mare bucurie în Israelu foilor jidano-mare, pentru-ace ministru de interne, d-lu Hieronymi, le a căutat cântecul, ce le sună atâtu de bine la urechi, și acuma vin pe 'ntreute a-i cânta, la rândul lor, psalmi de laudă și mărire. Nu s'a uscat încă bine tiparul cu care s'a lătit și răspândit discursul, în care d-lu Hieronymi a schițat politica de naționalitate a guvernului, și etă că naivii „gazetari“ unguri cred, că deja totul este făcut. Foile unguresci, fără deosebire de partidă, se ocupă cu discursul d-lui Hieronymi, dăr se ocupă de el cu atăta ușurință, încât, dăr, că-i vine omului să ridă.

„Egyetértés“ dîșe, că nici odată nu s'a auzit din gura unui ministru ungurescu păreri așa de fundamentale, prin cari se arată, că „manipulanții“ puterii de stat își sfarmă serios capul cu cestiunea de naționalitate. Ministrul de interne, dîșe numita foia, n'a indicat mijlocele concrete, cari voesc a-le aplica, dăr aschițat principiile, cari vorț trebui să se aibă în vedere pentru îndreptarea raporturilor de compătimită. Față cu „agitatorii“ se va aplica rigorea legilor și se va valida față de ei autoritatea statului. (Prin temniță — Trad.) De altă parte însă poporul credu va fi puțin de agitațiune. Spune upoi foia kossuthista, că pentru rezolvarea cestiunii de naționalitate și pentru esecutarea planurilor d-lui Hieronymi, trebuie să lucreze și guvernul și societatea maghiară, căci numai așa va fi posibil procesul contopirii. Naționalitățile deș se învețe miute, mai ales Valachii, cătră cari în deosebi au fost adresate vorbele ministrului de interne. „Valahii“ se nu mai asculte de „agitatori“ și se nu graviteze spre interese străine, ér inteligența română se îngrope programul politicu dela 1881, căci numai așa se va pôte esecuta programul d-lui Hieronymi.

„Budapesti Hirlap“ constată, că politica d-lui Hieronymi are în vedere trei moduri de leuire: a se îngriji de bunăstarea preoțimei și a dascălimei române, a da pâne tinerilor, cari cresc și absolvă în instituttele ungurești și a face poporului grabnică dreptate în cauze administrative. Acestea sunt trei factori, cari sunt chiamați a da o nouă direcție desvoltării raporturilor din patrie. Foia ungurescă vede în acesta unu fel de democratism, și de aceea nu se bucură, că ministrul a vorbit numai de îmbunătățirea sorții preoțimei și a dascălimei române. Ea cere dela d-lu Hieronymi să nu uite de preoții protestanți, cari în privința materială stau mai rău dăr și decât preoții români. Aceste sunt, sfârșesce „Bud. Hirlap“, perspective pe cari ni-le pune înainte vorbirea ce-am auzit-o din gura ministrului de interne. Ore în toate aceste nu ne înșelăm și ajungem-vom ore, ca dela 1867 încoe, să putem dîșe întâiași dată, că avem ministru de interne?

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Gregoriu Maior.

Cursul pieței Brașov.

Din 10 Octomvre 1893.

Table with exchange rates for various currencies like Banonote rom. Comp., Argintu român, Napoleon-d'orl, Galbeni, Ruble rusesol, etc.

Table with exchange rates for Renta de hârtie austr., argint, aur, Losuri din 1860, etc.

Cursul la bursa din Viena.

Din 9 Octomvre 1893.

Table with exchange rates for Renta ung. de aur, Renta de corone ung., Impr. oăil. fer. ung., etc.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se potu cumpăra în librăria Nicolae Ciurcu, și în tutungeira I. Gross.

Advertisement for ESSENTE featuring an illustration of a man and text describing medicinal products like Rum, Cognac, and liqueurs.

Advertisement for INSTITUTUL DE CREDITU ȘI DE ECONOMII „ALBINA“ FILIALA BRAȘOVU, detailing financial services and interest rates.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Oct. 1893.

Large railway schedule table with columns for routes (Budapesta-Predealu, Predealu-Budapesta, etc.) and train times.

Nota: Numerii încadrați cu linii gróse însemnăză órele de nópte.